

বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া

[১৮৫৭ চনৰ স্বাধীনতা যুদ্ধৰ এজন বিদ্ৰোহী আৰু
দেশাত্মবোধ ব্যক্তিৰ জীৱন-কথা]

‘ **Bahadur Gaonbura** ’ a life sketch of
Bahadur Gaonbura, a Patriot and Rebel
of “1857 war of Independence”.

প্ৰসঙ্গ-কোষ, সাহিত্যিকা,
বিদেশত দুদিনমান আদিৰ লেখক

—আৰু ছাত্ৰ
প্ৰণীত ।

The life sketch of Bahadur Gaonbura,
a Patriot and rebel of "1857 war of
Independence".

প্রথম প্রকাশ— ১৯৪৯

দ্বিতীয় প্রকাশ— ১৯৬৯

প্রকাশক :— আকুছ ছাত্তাব

অধ্যক্ষ, বুনিয়াদী প্রশিক্ষণ কেন্দ্র,]

ধোৱাং ।

॥ উছৰ্গা ॥

অসমৰ স্বাধীনতাৰ কাৰণে যিসকল দেশাত্মবোধ
অসমীয়াই জীৱনৰ মায়া-মোহ কাতি কৰি সমূহ অসমীয়া
প্ৰজাৰ মুক্তিৰ কাৰণে স্বাধীনতাৰ প্ৰথম সংগ্ৰামত যোগ
দিছিল আৰু জীৱনকো বিসৰ্জন দিছিল সেই সকলৰ নামত
এই ক্ষুদ্ৰ পুথি 'বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া' উছৰ্গা কৰা হ'ল ।

১৪।৪।৪৯

ইতি—

ছাত্তাব

গাতনি [২য় সংস্কৰণ]

বাহাছৰ গাওঁবুঢ়া নামৰ এই অকণমান পুথিখন কেতিয়া-বাই বজাবত শেষ হৈ গ'ল। কিন্তু নানা অশুবিধাত দ্বিতীয়বাৰ ছপাব পৰা নহৈছিল। এইজনা স্বাধীনচেতা অসমীয়াৰ জীৱনী হিচাবে প্ৰথম সংস্কৰণতকৈ বৰ বেছি জনাবলগীয়া কথা নাই যদিও কেইটামান কথা নতুনকৈ এই সংস্কৰণত দিবলৈ পাই সন্তোষ পাইছো। ১৮৫৭ চনৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ শতবাৰ্ষিকী উপলক্ষে এই লেখকৰ ১৯৫৭ চনৰ আগষ্টত অসমবাণীত “সাতাৰনৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ বিদ্ৰোহী : বাহাছৰ গাওঁবুঢ়া” নামৰ এটা প্ৰবন্ধ আৰু সেই চনৰে আগষ্ট মাহত জনমভূমিত — “সাতাৰন ছালৰ অসমীয়া বিদ্ৰোহী বীৰ — ফৰ্মুদ আলি” নামৰ এটা প্ৰবন্ধ প্ৰকাশ পায়। দুয়োটা প্ৰবন্ধকে এই পুথিৰ ওপৰা দিয়া হ'ল। ফৰ্মুদ আলিৰ সন্মুখে তাত কেইবাটাও নতুন কথাৰ সন্ধান দিব পৰা হৈছে।

আশাকৰো, পুথিখনে বাইজৰ সমাদৰ পাব। ইতি—

বিনীত

আগষ্ট ১৯৬৯।

আব্দুছ ছাত্তাৰ

প্ৰকাশকৰ কথা (প্ৰথম সংস্কৰণ)

অতীতৰ গোবৰ সকলোৰে স্মৃতিবিবৰ মন যায়। যদি নিজৰ দেশৰ হকে নিজে কোনো কাম কৰিব পৰা নাই তথাপি পূৰ্বপুৰুষৰ ভিতৰত যে এজনে নিজৰ দেশৰ হকে নিজৰ বলিদান দিছিল তাকে স্মৃতি মনক প্ৰবোধ দিয়া হয় সেই পূৰ্বপুৰুষৰ যশ অটুত ৰাখিবৰ উদ্দেশ্যে আৰু যাতে বংশানুক্ৰমে সকলোৱে মাজে সময়ে তেখেতক স্মৃতি নিজৰ দেশ হকে তিলমানো কাম কৰিব পাৰে তাকে ভাবি এদিন গুৱাহাটী মোৰ ভাগিন আৰু ছাত্ৰৰ বোপাক 'বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া' ঘটনাৱলী আৰু জীৱনী লিখিবলৈ কোৱাত তেওঁ অতি আগ্ৰহে সন্মতি প্ৰকাশ কৰিলে। এই পুথিখনিত বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া পূৰ্ণ জীৱনী আৰু ঘটনাৰ সবিশেষ বিৱৰণ দিব পৰা নগৰ লিখকে অতি পৰিশ্ৰমেৰে যি পাৰে আহিলা পাতি সংগ্ৰহ কৰি এই পুথি প্ৰস্তুত কৰিছে তাৰ বাবে এই অভাগাই লিখাৰ অশেষ ধন্যবাদ জনাইছো আৰু ৰাইজৰ সহানুভূতি আশাৰ "বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াক" ৰাইজলৈকে আগ বঢ়ালো। ইতি—

বিয়াজুদ্দিন আহমদ

আগ কথা

অতীতৰ বুকুত উৱলি যোৱা জীৱন এটাৰ মূল্য দিব লগা কিছু কথা আছে ভাবিয়েই জীৱনৰ ছেগাচোৰেকা কেইটামান ঘটনা সংগ্ৰহ কৰি ইয়াত দিয়া হল। প্ৰত্নতাত্ত্বিকে যদি এটুকুৰা ভগা ইটা বা এছটা শিলৰ পৰাই এখন দেশ আৰু জাতিৰ বহুতো অজ্ঞাত তথ্য আবিষ্কাৰ কৰিব পাৰে তেন্তে দেশৰ কাৰণে যি জনে নিজক কলীয়াপানীত (আন্দামান) পচিবলৈ দিছিল, সেইজন পুৰুষৰ ত্যাগৰ পৰা স্বদেশহিতৈষী যি কোনো লোকে দেশাত্মবোধৰ অনুপ্ৰেৰণা লাভ কৰিব পাৰে বুলি আমি বিশ্বাস কৰো।

আজি আমাৰ দেশ সকলো বিষয়তে— গঢ়াৰ পথত। সেই কাৰণে ধনী-দুখী, জাতি-ধৰ্ম আৰু সম্প্ৰদায়ৰ বিভেদ নেৰাখি এক গোট হৈ কাম কৰিলেহে দেশৰ মান মৰ্যাদা আৰু কৃষ্টি-সংস্কৃতি বজাই ৰাখিব পাৰিম। এই এনে দিনত দেশৰ হকে, বিশেষকৈ স্বাধীনতাৰ প্ৰথম যুদ্ধতে যি সকল লোকে মৰণক বৰণ কৰিলে, কাৰাগাৰত বা কলীয়াপানীত পচিলে, সেই সকলোকে আমি স্বাধীনতা যুদ্ধৰ শহীদ বুলিয়েই অভিহিত কৰিব পাৰো। সেই সকলৰ জীৱন বহুলভাৱে আলোচনা কৰাৰ সময় এতিয়া আহিল,

মুক্ত কণ্ঠে আজি আমি সঁচা কথা কবই লাগিব। স্বাধীন অসমে
প্রতিজন অসমীয়াক ইয়াকে শিকাব বুলি আমি ভাবো। এই-
বিলাকৰ মুক্ত আলোচনা হলে উপৰি পুৰুষসকলৰ আদৰ্শকে লৈ
হিংসা, অসূয়া বাদ দি সকলোৱেই মিলিত হৈ অসমীয়া বুলি
সাহেবে জগতবাসীৰ আগত পৰিচয় দি থাকিব পাৰিম।

আজি যি জন দেশ প্ৰেমিকৰ জীৱনৰ এছোৱা ইয়াত
আলোচনা কৰা হৈছে— সেইজনেই হৈছে বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া
তেখেত মণিবাম দেৱানৰ সমসাময়িক আৰু লগৰে এজন বিদ্ৰোহী
এই মণিবাম দেৱান আৰু বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া আদি বিদ্ৰোহীসকল
আজি যি চকুৰে অসমীয়াই তথা, ভাৰতীয়ই চাবলৈ লৈছে
সেয়েই হয়তো আজি কিছু বছৰৰ আগতে সম্ভৱপৰ নহৈছিল।

যি সময়ত অসমত মণিবাম দেৱানৰ নেতৃত্বত এই বিদ্ৰোহ
হৈছিল— সেই সময়ত গোটেই ভাৰত জুৰিয়েই বৃটিশ শাসন
ঠন ধৰি অহা গছ জোপাৰ মূলে সৈতে উঘালিবলৈ চিপাহী
সকলেই ১৮৫৭ চনত বিদ্ৰোহ আৰম্ভ কৰে। গতিকে অসম
নিচিনা এমূৰীয়া এখন দেশতো মণিবাম আদি দেশ প্ৰেমিক
দেশাঅবোধত সেই গোলামিব জিঞ্জিৰ দলিয়াই পেলাবলৈ সক্ষম
হৈছিল— আৰু তাৰ পুৰস্কাৰ স্বৰূপে পাইছিল— ডিঙিত ফাঁচ
এই চিপাহী বিদ্ৰোহ আৰু অসমত হোৱা বিদ্ৰোহৰ বিৱৰ

সুন্দৰৰূপে ফুটাই তুলিছে— সুসাহিত্যিক শ্ৰীযুত বেণুধৰ শৰ্ম্মা
ডাঙৰীয়াই তেখেতৰ “সাতাৱন ছাল বা স্বাধীনতাৰ প্ৰথম যুদ্ধত”
সবিশেষ জানিবৰ কাৰণে এইখনেই উপযুক্ত পুথি। নাট্যকাৰ
শ্ৰীযুত প্ৰবীন ফুকন ডাঙৰীয়াই তেখেতৰ ‘মণিবাম দেৱানত’
সুন্দৰ ভাবে এই বিদ্ৰোহৰ অগণি প্ৰজ্বলিত কৰিব পৰাত ঘটনাৰ
ফালৰ পৰাও অতি উপাদেয় হৈছে। গতিকে আমি এই বিদ্ৰোহৰ
চমু আভাস এটাহে এই পুথিখনিত দিছোঁ। কাৰণ বহুল ভাবে
দিবলৈ গলে একে কথাৰ পুনৰুক্তি হোৱাৰ বাহিৰে আন কিবা
হ'ব বুলি নাভাবো।

এই বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াৰ দুয়ো গৰাকী পুত্ৰ কেতিয়াবাই
মৃত্যুৰ মুখত পতিত হ'ল। কিন্তু দুই জনাৰ নাতি পৰিনাতি
এতিয়া বহুতো হৈছেগৈ। বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াৰ জীৱিত থকা
নাতিনীয়েকৰ ভিতৰত আছে মাত্ৰ — ডায়েমন নিছা, বেগম
চফুৰা, ফন্সুৰণ নিছা (হীৰা মাই) আৰু মানিজা বিবি (ধনটি)।

বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াৰ বেছি ভাগ কথাৰ বিষয়ে জানিব
পৰা গৈছে — কুপহাটিং বাগানৰ আজিজুৰ বহমান চাহেবৰ
পত্নী — বেগম চফুৰাৰ পৰা আৰু যোৰহাটৰ হাজী জালালুদ্দিন
চাহেবৰ পত্নী — ডায়েমন নিছাৰ পৰা। বংশাৱলীৰ সম্বন্ধে

সম্পূৰ্ণ সহায় পাইছো যোবহাটৰ মবছম আক্ৰুল লেতিফ বৰুৱাৰ পৰা। গতিকে এই তিনিও গৰাকীৰ ওচৰত মই এই বিষয়ে ধৰুৱা হৈ থাকিলো। তেখেতসকলৰ মই শলাগ লৈ অন্ত কৰিব নোৱাৰো। ইয়াৰ বাহিৰে সৰু-সুৰা বহু কথা থিৰাংকৈ জানিবৰ কাৰণে যি সকললৈ লেখালেখি কৰি জানিব পাৰিছিলো তেখেতসকলক সমূহতে মোৰ ধন্যবাদ জনালো।

এই বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াৰ জীৱনী লিখিবলৈ মোক অনু-প্ৰেৰণা দিছিল বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াৰ নাতিয়েকৰ সুযোগ্য পুত্ৰ মোঃ বিয়াজুদ্দিন আহমদ বি-এ চাহাবে। তেখেতে এই বিষয়ে মোক সততে উদগাই ধকাৰ কাৰণেই মই ইমানকে ততা-তৈয়াকৈ গোটাই জুকিয়াই দিব পাৰিলো। এই কাৰণে মই তেখেতৰ ওচৰত ঋণী আৰু দ্বিতীয়তে তেখেতে তেখেতৰ উপৰি পুৰুষৰ স্মৃতি বন্ধা কৰিবৰ কাৰণে কিতাপখনি ছপাই উলিয়াবলৈ আৱশ্যকীয় খৰচপাতি দিয়াত মই তেখেতক মোৰ আন্তৰিক শলাগ জনাইছোঁ। বন্ধুবৰ শ্ৰীযুত যতিনাৰায়ণ শৰ্ম্মাই আৱশ্যকীয় কিতাপ পত্ৰ আদি দি নানা ধৰণে সহায় কৰাত মই তেখেতক আন্তৰিক শলাগ জনাইছোঁ। চামগুৰিৰ নবাব

মহম্মদ চফি চাহেবে নবাব পৰিয়ালৰ বিষয়ে কিছু কথা অনুগ্ৰহ কৰি জনোৱাত তেখেতক মোৰ আন্তৰিক শলাগ জনালো। ইতি-

তিতাবৰ
৫।৪।৪৯ }

বিনীত —

আক্ৰুল ছাওৰ

বিঃ দ্ৰঃ — আগ কথাত উল্লিখিত বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াৰ যি কেইগৰাকী নাতিনীয়েক এই পুথিৰ প্ৰথম প্ৰকাশৰ সময়ত জীৱিত আছিল সেই সকলৰ এতিয়া কেৱল মানিজা বিবিহে (ধনটি) জীয়াই আছে। চামগুৰিৰ নবাব মহম্মদ চফি চাহেবো কিছু দিনৰ আগতে ঢুকাল।

॥ শুনা হেব ববাগী
‘সাতারনব’ কাহিনী ॥

অ’ ববাগী—সুপ্ত বীণাৰ তাঁবত হেব’
বুলা বেপনি

নতুন সুৰত—অসম দেশ মোৰ
উঠক বান্ধাৰী।

সুপ্ত বীণাৰ তাঁবত আজি
উঠক বাজি
লুপ্ত আমাৰ গৌৰৱবাজি,
লৰা-বুঢ়া-ডেকাই মিলি
দেশৰ হকে উঠক সাজি-কাচি ॥

বীৰ দৰ্পে ডেকা লৰাই
লাচিত সুরঁবি,
সতী ৰূপে জয়াক ভাবি
আহক জীয়াৰী,
শুনা হেব’ ববাগী —
“সাতারনব” কাহিনী।

মণিৰাম পিয়লীৰ

আক বাহাদুৰৰ —

গাটোন এবাৰ আত্ম-বলিদান,
দেশৰ হকে যুজি বাক

কি পালে প্ৰতিদান ?

অ’ ভাঙি দে, ভাঙি দে

পুৰণিৰ প্ৰাচীৰ হেব’

অস্পৃশ্যতাক দূৰত ৰাখি,
জাতি-অজাতি পৰিহৰি,
অসমীয়া বুলি হেব’

আগবাঢ়ি যাওঁ ব’ল,

অ’ ববাগী—আগবাঢ়ি যাওঁ ব’ল।

অ’ ববাগী — বুলা বেপনি

মণিৰাম-বাহাদুৰৰ

সহযোগৰ বাতৰিটি

অসম দেশত ৰজন্জনাই দে,

পুৰণিৰ প্ৰাচীৰ হেব’

তাতে ভাঙি দে —

অ’ ববাগী-তাতে ভাঙি দে।

তেতিয়া আহোম বাজত্বৰ অন্ত হৈছে। ইংবাজে বেপাৰ কৰাৰ ছলেৰে আক মানব আক্ৰমণত বিভ্রাট ঘটাই দেশত শান্তি প্ৰদান কৰিম বুলি অসমীয়া প্ৰজাক ভুৱা দি শাসন ভাৰ আত্মসাৎ কৰাত ব্যস্ত হৈছে। তেতিয়া আহোম বজা কন্দৰ্পেশ্বৰ সিংহ ভগা বজা। অসম দেশ ইংবাজৰ ওচৰত লাল বন্দী হৈ থাকিলেও সেই মহা প্ৰতাপাশ্বিত আহোম জাতিৰ গাত বীৰৰ ধমনী তেতিয়াও তপত হৈ আছিল।

ইংবাজ শাসকসকলৰ এই সাম্ৰাজ্য বিস্তাৰৰ মনোভাব দেশৰ ভালেখিনি লোকেই সন্মত কৰিব পৰা নাছিল। তাৰ ভিতৰত আছিল প্ৰধানকৈ — মণিবাম দেৱান। তেওঁৰেই আজ্ঞাবহ হৈ কাম কৰিছিল — পিয়লী বকরা, বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া আদি অসমীয়াই।

আজি যি জন কীৰ্ত্তিমান পুৰুষৰ জীৱন চৰিত্ৰৰ এপিটি দাঙি ধৰা হ'ব — সেই জন আছিল স্বাধীনতাৰ প্ৰথম যুদ্ধৰ এজন শহীদ, তেৱেঁই হৈছে — বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া। “সাতাৰন ছাল”ত শ্ৰীযুত বেণুধৰ শৰ্ম্মা দেৱে বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াৰ বিষয়ে এই ধৰণেৰে পৰিচয় দিছে — “সেখ বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া — এওঁ পুৰন্দৰ সিংহৰ আমোলৰ পৰাই গাওঁবুঢ়া আছিল; হাতী দাঁতৰ কাঁকৈ-ফণী, টেমা-সঁফুৰা কৰিছিল আৰু তামৰ ফলিত আশ্বৰ্য্য

কাটিছিল, মোহৰো মাৰিছিল। এওঁ আজান ফকীৰৰ ধৰ্ম্ম পালন কৰিছিল। কথাই কামে নিৰীহ-নিপানী অসমীয়া আছিল। অসম দেশ আকৌ স্বাধীন হওক — এয়ে এওঁৰ অন্তৰৰ ভাব আছিল। সেই কাৰণেই এওঁকো নিৰ্ব্বাসন কৰা হল।” যথা সময়ত আমি ইয়াৰ বহলকৈ আলোচনা কৰিম।

কিন্তু শৰ্ম্মা ডাঙৰীয়াৰ মতে “এওঁ আজান ফকীৰৰ ধৰ্ম্ম পালন কৰিছিল” বোলা কথাষাৰৰ পৰা এনে এটা কথাও সাধাৰণতে বুজা যায় যে ‘আজান ফকীৰৰ ধৰ্ম্ম’ যেন কিবা এটা বেলেগ ধৰ্ম্ম। কিন্তু আজান ফকীৰৰ যি ধৰ্ম্ম সি ইচলাম ধৰ্ম্মৰ বাহিৰে আন একো নহয়। তেখেতে জিকিৰ আৰু মৰ্চিয়া আদিৰ দ্বাৰা একেশ্বৰবাদ ইচলাম ধৰ্ম্ম প্ৰচাৰৰ কাৰণেহে চেষ্টা কৰিছিল। গতিকে চমু কথাত কবলৈ গলে — বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াৰ ধৰ্ম্ম আছিল — ইচলাম। অৱশ্যে এইটো সঁচা যে আজান ফকীৰে প্ৰচাৰ কৰা ইচলাম ধৰ্ম্মকে বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াই পালন কৰিছিল আৰু তেওঁৰ আতাক দিল গাওঁবুঢ়াও ইচলাম ধৰ্ম্মৰে লোক আছিল।

স্বাধীনতাৰ হকে জীৱনকো তুচ্ছ দেখা এই বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াৰ কথাৰ সূত্ৰ বিচাৰি আমি প্ৰথমে দেশৰ স্বাধীনতাৰ নামত যিজনে ডিঙিত ফাঁচ লব লগা হ'ল, সেইজন

দেশ প্ৰেমিক অমৰ পুৰুষ মণিৰাম দেৱানৰ লগত থকা সম্বন্ধ আৰু দেশৰ বাৰ্জনৈতিক পৰিস্থিতিৰ বিষয়ে চমু আভাস দিয়া উচিত হ'ব। কাৰণ সেই ঘটনাতে বিশেষ ভাবে জড়িত আছিল বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া।

যি সময়ত অসমদেশ ইংৰাজৰ লাল বন্দী হৈ আছিল সেই সময়ত নিজৰ দেশক কি ধৰণে ইংৰাজ শাসনৰ পৰা মুক্ত কৰিব পাৰি তাৰ হকে চেষ্টা কৰিছিল — মণিৰাম দেৱানে। উজনি অসমৰ ইংৰাজ শাসনকৰ্ত্তা কমিচনাৰ চি, হলবইদ চাহাবে দেৱান বাহাদুৰক বহুত আশা দেখুওৱাতো তালৈ ক্ৰমেকৈ নকৰি কি ধৰণে অসমৰ পৰা “বগা বান্দবৰ” শাসন ওচাব পাৰি তাৰ কাৰণে উপায় চিন্তিবলৈ ধৰিলে। গতিকে, অৱশেষত তেওঁ এই ইংৰাজ শাসনকৰ্ত্তাক এখন এটলা দি আহোম বজাক দেশ চমুজাই গুছি যাবলৈ জনায়। কিন্তু হলবইদ চাহাবে দেশত শৃঙ্খলা স্থাপন হোৱা নাই বুলি অসম দেশ এৰি যাবলৈ অমান্তি হয় আৰু ইংৰাজৰ বিদ্ৰোহী বুলি এওঁৰ ওপৰত নজৰ ৰাখে। সেই সময়ত যোৰহাটৰ বৰদাৰোগা (Police Inspector) হৰনাথ পৰ্বতীয়া ফুকনে ইংৰাজৰ তলত এক প্ৰকাৰ আহোম বজাৰ ঠায়েই অধিকাৰ কৰি আছিল। এৱেঁই সঁচাই মিছাই ইংৰাজক

মণিৰাম দেৱান আৰু তেওঁৰ লগৰীয়া পিয়লী বৰুৱা, বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া, ছুতিৰাম বৰুৱা, ফৰুদ আলি আদিৰ বিৰুদ্ধে লগাই সেই সময়ৰ শাসনকৰ্ত্তাসকলৰ চকুৰ কুটা আৰু দাতৰ শূল কৰি তুলিছিল আৰু সেই পৰ্বতীয়া ফুকনক ইন্ধন যোগাইছিল — যোৰহাটৰ উমেদ মুঞ্চিয়ে। অৱশ্যে তেওঁলোকক যিসকল লোকে মন যোগাব পাৰিছিল সেইসকল লোকৰ প্ৰাণ ৰক্ষা পৰিছিল। কাৰণ তেতিয়া বৰদাৰোগাৰ কথা মতেই ইংৰাজ শাসকে বিচাৰৰ সামৰণি মাৰিছিল। এই ভালখি লগাবলৈ হৰনাথে মিছা কথাৰ একো সঁচা বিচাৰ কৰা নাছিল। কাৰণ ইংৰাজৰ পৰা বোলে আনকি ৰজা হোৱাৰো আশা হৰনাথে পাইছিল।

যেতিয়া মণিৰাম দেৱানৰ এটলা মতে ইংৰাজ বিষয়া হলবইদে দেশ এৰি দিয়াৰ কথা একো নজনালে তেতিয়া কলিকতাত থকা ইংৰাজৰ লাট বাহাদুৰৰ ওচৰত এই বিষয়ে জনাবৰ কাৰণে দেৱান ডাঙৰীয়াই গোপনে কলিকতালৈ যাত্ৰা কৰে। যেতিয়া তেওঁ কলিকতালৈ যায় তেতিয়া অসমীয়া প্ৰজাই যাতে ইংৰাজ শাসক আৰু হৰনাথৰ কথাত ভোল নাযায় তাৰ কাৰণে ভাৰ দি গৈছিল — স্বনামধন্য পিয়লী বৰুৱা আৰু বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াৰ গাত। বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াৰ নিচিনা ক্ষমতামালী আৰু বুদ্ধিমন্ত লোকক দেৱান ডাঙৰীয়াই এই ভাৰ দি প্ৰকৃততে নিশ্চিত হৈ থাকিব পাৰিছিল। কাৰণ গাওঁবুঢ়াৰ অসম দেশৰ প্ৰতি থকা অচল প্ৰেম-ভক্তিৰ কথা দেৱানে নিজে ভালদৰে উপলব্ধি কৰিছিল।

বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াৰ অন্তৰে সদায় যে অসমৰ আজাদীৰ হকে ভাবিছিল সেই বিষয়ে দেৱান ডাঙৰীয়া নিঃসন্দেহ আছিল। কাৰণ সদায়েই তেওঁ দেৱানৰ কথাৰ চুলিমানো ইফাল-সিফাল হবলৈ দিয়া নাছিল। যেতিয়া দেৱানে বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া আৰু পিয়লী বৰুৱা আদি দেশপ্ৰেমিকসকলৰ পৰা বিদায় লৈ কলিকতালৈ গোপনে যাত্ৰা কৰিছিল তেতিয়া এই সকলোৱেই বীৰোচিত বাক্যৰ দ্বাৰা উদগণি দি তেখেতক নিশ্চিত কৰিছিল।

যেতিয়া দেৱান ডাঙৰীয়া কলিকতাত আছিল তেতিয়া তাৰ পৰা তেওঁ পিয়লী বৰুৱালৈ এখন চিঠি দিছিল এটা দেছুৱালী ভাটৰ হাতত। কিন্তু সেই ভাটে ভুলক্রমে সেই চিঠিখন পৰ্বতীয়া ফুকন ববদাৰোগাৰ হাতত দিলেহি; চিঠিখন পঠাইছিল এডাল লাখুটিৰ ভিতৰত। তাত লেখা আছিল— অসমীয়া প্ৰজাৰ মাজত কি ধৰণে বিদ্ৰোহৰ অগণি জ্বলাই তুলিব আৰু ইংৰাজ চৰকাৰৰ অৱস্থা। বিশেষকৈ অসমীয়া স্বাধীনচিতীয়া লোকসকলৰ কাৰণে তাত এটা উৎসাহৰ বাণী আছিল যে— ইংৰাজ চৰকাৰৰ গোৰা চিপাহী নাই। সেইখন চিঠিকে হবনাথে হলবইদ চাহেবক দিয়াত তাতে গইনালৈ দেৱানক বিদ্ৰোহী বুলি কম্পনীৰ শাসন কৰ্ত্তালৈ জনায়। হলবইদ চাহেবৰ আদেশ মতে দেৱান ডাঙৰীয়াক কলিকতাৰ আলিপুৰত বন্দী কৰাই অসমলৈ অনায়।

ইয়াৰ পিচতে গুৱাহাটীত থকা কম্পনীৰ বিষয়া জেন্‌কিন্স চাহেবে দেৱানৰ বিচাৰ কলিকতাত হ'ব বুলি উজনিৰ বিষয়াক

জনায়। কিন্তু দেৱানৰ সৈতে জেন্‌কিন্স চাহেবৰ ভালৰি থকাত হলবইদ আৰু হবনাথে ভয় খালে— কি জানি দেৱানৰ খালাছেই হয়। হলবইদ চাহেব অলপ বিমোৰত পৰিল কিন্তু তাৰ দিহা পৰামৰ্শ দি মূৰ উলিয়াই দিলে এই নপতা ফুকন— বৰ দাৰোগা পৰ্বতীয়া ফুকনে।

ইয়াৰ পিচতে দেৱানৰ বিৰুদ্ধে মোকদ্দমা দাখিল কৰে।

হলবইদ চাহেবৰ বিচাৰ মতে পিয়লী বৰুৱা আৰু দেৱান ডাঙৰীয়াৰ যোৰহাটতে ১৮৫৮ চনৰ ফেব্ৰুৱাৰী মাহৰ ২৬ তাৰিখে ফাঁচী হয়। ইয়াৰ বাহিৰে ভগা বজা কন্দৰ্পেথৰ সিংহক বন্দী কৰি জেলত থয়। পিচত চৰকাৰে পেন্সন দি উজনিলৈ আহিবলৈ নিদিয়াকৈ গুৱাহাটীতে ৰাখে। ইয়াৰ আগতে মধুবাম কোঁচক ৭ বছৰ কাৰাদণ্ড দিয়ে। বাকী দেৱানৰ লগৰীয়া বিদ্ৰোহী-সকলৰ ভিতৰত—

“হুতিৰাম বৰুৱা নাম চিৰস্তা যে দাৰ।

অকাৰণে দ্ৰুহী বুলি দিলে ছৰাচাৰ ॥

তাৰাসৰ সঙ্গ আৰু লোক বহুজন।

বাহাদুৰ — ফৰ্মুদ হুই মুছলমান ॥ *

বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া আৰু হুতিৰাম বৰুৱাৰ কলীয়াপানীলৈ যাৱজ্জীৱন দীপান্তৰ কৰে। নীলকণ্ঠ, মায়াৰাম নাজিব, কমলা, চাৰিঙ্গীয়া

বকরা, লুকী শেনচোৱা বকরাক ১৪ বছৰলৈ দ্বীপান্তৰ কৰে । মৰঙ্গিখোৱা গোহাঁইক কলীয়াপানীলৈ যাৱজ্জীৱন নিৰ্বাসন দিয়ে । গণেশচন্দ্ৰ, নাৰায়ণ বৰবৰা আৰু উমাকান্তক তিনি বছৰকৈ জেলত আৱদ্ধ কৰি ৰাখে । ফৰ্মুদ আলিক আৱদ্ধ কৰি ৰাখে আৰু পিচত খালাছ দিয়ে ।

স্বৰ্গদেউ কৰ্জ্জুসিংহৰ দিনত (১৬৯৬—১৭১৪ খৃঃ) দেশখন নতুনকৈ পাতিবৰ কাৰণে বজাই কেইটামান বশিষ্ট বৃত্তিৰ মুছলমান পৰিয়াল অনায় । গতিকে বিশেষ পাবদৰ্শিতাসম্পন্ন এই পৰিয়াল কেইটা অনাইছিল ভাৰতীয়া দেশৰ পৰা । বিশেষকৈ উত্তৰ প্ৰদেশৰ পৰা । এই মুছলমান পৰিয়ালবোৰক নিগাজিকৈ অসম দেশত ঠাই দিলে । এই মুছলমান পৰিয়াল হ'ল— মুঠ আঠোটা । ফাৰ্চী পটীয়া, আখৰকটীয়া, শিলাকটীয়া গুণাকটীয়া, খনিকৰ, নেগেবীয়া, দৰ্জি আৰু জোলা ।

এই আঠোটা পৰিয়ালৰ ভিতৰত আখৰকটীয়া বকৰাৰ কাম আছিল নিষ্পিখেৰাজ, লাখেৰাজ, দেবোত্তৰ আদি মাটিৰ কাৰণে শিল বা তামৰ ফলিত আখৰ কটা । নিষ্পিখেৰাজ মাটি হ'ল আধা খাজনা দিয়া মাটি আৰু লাখেৰাজ মাটি হ'ল খাজনা নিদিয়া মাটি । বজাৰ নিৰ্দেশমতে যিসকলে এই সুবিধা ভোগ কৰিব লাগে তেওঁলোকক বজাঘৰীয়া নিৰ্দেশ আখৰকটীয়া লোকে ফলিত কাটি দিছিল ।

আখৰকটীয়া পৰিয়ালৰ লোকেই হাতীদাঁতৰ ফণি, সঁফুৰা,

পাটী আদি সজাৰ উপবিও বজাৰ মোহৰো মাৰিছিল । আৰু মোহৰৰ চাবো তৈয়াৰ কৰিছিল । অসমলৈ অহা এই আখৰকটীয়া পৰিয়ালৰ প্ৰথম জন হ'ল দিল গাওঁবুঢ়া । সাতাৰনৰ বিদ্ৰোহী বাহাদুৰ আছিল এই আখৰকটীয়া পৰিয়ালৰ দিল গাওঁবুঢ়াৰ নাতিয়েক ।

এই বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াৰ ঘৰ আছিল যোৰহাট নগৰৰ বালিবাটৰ ন-মচ্ছিদৰ ওচৰতেই । তেওঁৰ বজা ঘৰীয়া বাব আছিল আখৰ কটা বকৰা । গতিকে তেওঁ আউনীআটী, দক্ষিণপাট, কমলাবাৰী আদি সত্ৰৰ অধিকাৰীসকলক নিষ্পিখেৰাজ আৰু লাখেৰাজ মাটিৰ কাৰণে বজাঘৰীয়া তামৰ ফলি লিখি দিছিল । সেই সময়ৰ উচ্চ বিষয়াৰ ঘৰত আহল-বহল গাদী থকাৰ দৰে এওঁৰ ঘৰতো গাদী আছিল । সেই বিলাকতে মণিৰাম দেৱান, বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া, পিয়লী বকৰা, ছুতিৰাম আদিয়ে অসমৰ স্বাধীনতা কি ধৰণে ঘূৰাই আনিব পাৰি তাৰে মন্ত্ৰণা কৰি ইংৰাজৰ বিপক্ষে যড়যন্ত্ৰ কৰিছিল । বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াৰ ঘৰটো যড়যন্ত্ৰৰ আড্ডা বুলি বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াকো এজন বিদ্ৰোহী পাতি লয় । এই সকলো খবৰ উমেদ মুঞ্চি আৰু হৰনাথৰ পৰাই ইংৰাজ বিষয়াবোৰে পাইছিল ।

বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াৰ প্ৰকৃত নাম আছিল— বাহাদুল । কিন্তু তেওঁক বাহাদুৰ বুলিয়েই জনা যায় । এওঁৰ উপবি পুৰুষৰ পম খেদি তেওঁৰ আতায়েক দিলগাওঁবুঢ়াৰ নাম পোৱা গৈছে ।

এই দিল গাওঁবুঢ়া বোলে উত্তৰ প্ৰদেশৰ পৰা আহি যোৰহাটেতে নিগাজিকৈ বহে। এৱেঁ গাওঁবুঢ়া আছিল বুলি জনা যায়। এওঁৰ পুতেক তববোজ ববাইটি। এই তববোজৰে পুতেক — বাহুদিল বা বাহাহুৰ গাওঁবুঢ়া। বাহাহুৰ গাওঁবুঢ়া যি সময়ৰ লোক সেই সময়ত গাওঁ আৰু নগৰৰ ভিতৰত বিশেষ পাৰ্থক্য নাছিল। যোৰহাট বালিবাট আৰু আশে-পাশে থকা চুবুৰীবিলাকৰ ভিতৰত বাহাহুৰ আছিল চৰ্দাৰ। সেই কাৰণে তেওঁক গাওঁবুঢ়া বুলি অভিহিত কৰা হৈছিল। তেওঁৰ তেতিয়া গাৱলীয়া প্ৰজাৰ ওপৰত অসীম প্ৰভাৱ আছিল। তেওঁৰ কথামতে সমসাময়িক যোৰহাটবাসী মুছলমানসকল পৰিচালিত হৈছিল। মণিবাম দেৱানে সেই কাৰণেই কলিকতালৈ যাওঁতে গাৱলী মুখিয়াল আৰু প্ৰতিভাশালী লোক বুলি গণ্য কৰি সেই প্ৰজাসকলৰ যাতে মন নেভাঙে আৰু পৰ্বতীয়া ফুকনৰ কথাত যাতে ভোল নেযায় তাৰ কাৰণে দঢ়াই দঢ়াই কৈ গৈছিল — এই বাহাহুৰ গাওঁবুঢ়াকে। এই গাওঁবুঢ়া প্ৰকৃততে আছিল — আখৰকটা বৰুৱা। তেওঁ হাতীদাতৰ ফণি, সঁফুৰা আদি কৰিছিল আৰু বজাৰ মোহৰত চাব মাৰিছিল। এওঁ পুৰন্দৰ সিংহ আৰু কন্দৰ্পেশ্বৰ সিংহৰ আমোলতে এই বিষয় খাইছিল।

তেখেত যে হাতীদাতৰ কাম কৰা এগৰাকী নিপুণ শিল্পী আছিল সেই বিষয়ে আমাৰ এটা উপযুক্ত প্ৰমাণ আছে। তেখেতে কৰা হাতীদাতৰ এটা সুন্দৰ পাৰ্টী আউনীআৰ্টী সত্ৰত আছে। সেই পাৰ্টীটোৰ সম্বন্ধে আমি প্ৰথমে সেই সময়ৰ তিতাবৰ বুনিয়াৰ্দী

শিক্ষা কেন্দ্ৰৰ অধ্যক্ষ শ্ৰীযুত প্ৰভাতচন্দ্ৰ শ্ৰুতিকৰৰ যোগে জানি প্ৰাক্তন প্ৰদৰ্শনী বিষয়া শ্ৰীযুত শশীচন্দ্ৰ বৰবৰুৱাৰ পৰা জানিব পাৰিলো যে সেই পাৰ্টীটো আউনীআৰ্টীতে আছে। পাৰ্টীখনৰ সম্পূৰ্ণ বিৱৰণ জানিবৰ কাৰণে শ্ৰীশ্ৰীআউনীআৰ্টী গোস্বামী দেৱলৈ লিখিছিলো। তেখেতৰ উত্তৰত পালো “হাতীদাতৰ পাৰ্টীটোৰ সম্বন্ধে আপুনি লিখা প্ৰশ্নকেইটাৰ সমিধান দিয়া আমাৰ পক্ষে বৰ্ত্তমান অসম্ভৱ, যিহেতু পাৰ্টীটো বহুত দিনৰ পুৰণা।”

আগতে কোৱা হৈছে যে বাহাহুৰ গাওঁবুঢ়াই আউনীআৰ্টী গড়মূৰ, দক্ষিণপাট আদি সত্ৰৰ অধিকাৰী সকলক বজাই দিয়া লাখেৰাজ, নিষ্পিখেৰাজ মাটিৰ কাৰণে তামৰ ফলি লিখি দিছিল। গতিকে অধিকাৰী সকলৰ লগত গাওঁবুঢ়াৰ এনে সম্বন্ধ থকাত তেখেতেই এই পাৰ্টীটো সম্ভৱ কোনোবা এজন অধিকাৰীক উপহাৰ স্বৰূপে দিছিল।

বুৰঞ্জীবিদ শ্ৰীবেণুধৰ শৰ্ম্মা ডাঙৰীয়াই বাহাহুৰ গাওঁবুঢ়াৰ সম্বন্ধে তেখেতৰ “মণিবাম দেৱান” নামৰ গ্ৰন্থত লিখিছে যে “আউনীআৰ্টী, দক্ষিণপাট সত্ৰক বৃটিশ গৱৰ্ণমেণ্টে দিয়া তামৰ ফলিত এৱেঁই আখৰ কাটিছিল। বাহাহুৰ খনিকৰ বজাৰ বৰ বিশ্বাসভাজন আছিল। আউনীআৰ্টী সত্ৰৰ নিমিত্তে এৱেঁই হাতীদাতৰ পাৰ্টী আৰু বিচনী কৰিছিল। এওঁ আছিল নিবহ নিপানী অসমীয়া।

মুঠতে গাওঁবুঢ়া এগৰাকী যে সুদক্ষ কাৰিকৰ আছিল তাত কোনো সন্দেহ নাই।

বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াই নবাবৰ জীয়াবীক বিয়া কৰাইছিল। তেওঁৰ শত্ৰুবেকৰ নাম আছিল নাবাব আমানতুল্লা। এওঁ সাতঘৰ নবাবৰ ঘৰৰ “ফুকনৰ ঘৰৰ খেল” নামে জনাজাত আছিল। এই নবাবৰ উপবিপুৰুষসকল ১৫৭৭ শকত মীৰজুমলাই অসম আক্ৰমণ কৰাৰ পিচতে অসম দেশত থিতাপি লয় বুলি অনুমান কৰিব পাৰি। সাতঘৰ নবাবৰ এই ঘৰক কোনো এজন আহোম ৰজাই ‘ফুকন’ উপাধি দি সন্মান দেখুৱাইছিল আৰু এই ঘৰৰে নবাব আমানতুল্লাই স্বৰ্গদেউ পুৰন্দৰ সিংহই এজনী আহোম জীয়াবী উপহাৰ দিছিল। সেই আহোম কন্যাৰ জীয়াবীকে বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াই বিয়া কৰাইছিল— এওঁ দেখাত বৰ ধুনীয়া আছিল।

যেতিয়া বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াই কেকোবা দোলাত উঠি নবাবৰ ঘৰলৈ ছোৱালী আনিবলৈ গৈছিল তেতিয়া সেই খবৰ ৰজাই পাই অপমান বোধ কৰি তেওঁক বাটৰ পৰা মতাই পঠাইছিল। কাৰণ কেকোবা দোলাত সৰ্বসাধাৰণ প্ৰজা উঠাতো আহোম ৰজাৰ আমোলত আইন বিৰুদ্ধি আছিল। গতিকে কটকীয়ে যেতিয়া বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াক ৰজাৰ আদেশ জনালে তেতিয়া তেওঁ বৰযাত্ৰী সকলো ৰাইজকে তিনি খোজ পাছুৱাই যাবলৈ আদেশ দিলে। সেই মতেই সকলো ৰাইজ আৰু তেওঁ নিজে দোলাত উঠি থাকিয়েই ভাৰীয়ে সৈতে তিনি খোজ বাট পাছুৱাই গ’ল আৰু সেই তিনি খোজ শেষ হোৱা ঠাইতে এটা খুটি পোতালে। তাৰ পাছত গাওঁবুঢ়াই আহোম ৰজালৈ কটকীৰ আগত কৈ পঠালে যে স্বৰ্গদেউক তেওঁ কালিলৈ পুৱাতে দেখা কৰিবগৈ।

পিছদিনা গাওঁবুঢ়া ৰজাৰ আগত উপস্থিত হোৱাত ৰজাই তেওঁক কৈফিয়ৎ বিচাৰিলে যে তেওঁ কিয় ৰাজ আজ্ঞা পালন কৰি কালিয়েই ৰজাৰ ওচৰলৈ নাছিল। তাৰ উত্তৰত বিচক্ষণ বুদ্ধিৰ বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াই কলে “স্বৰ্গদেউ, আমাৰ নিয়ম অনুসৰি কন্যা ঘৰলৈ গলে বাটৰ পৰা ফিৰিব নেপায়। তথাপিও মহাৰাজৰ আজ্ঞা পাই বন্দীয়ে সদলে তিনিখোজ পাছুৱাই গৈ ৰাজ আজ্ঞা পালন কৰিলো। তাৰ প্ৰমাণ স্বৰূপে সেই তিনিখোজ বাট পাছুৱাই অহা ঠাইতে এটা খুটিও পোতা আছে। সকলো ৰাইজে তাৰ হৈ সাক্ষী দিব। বন্দীয়ে কোনো দিন আজিলৈকে আজ্ঞা নেপালি থকা নাই” তেতিয়া ৰজাই বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াৰ ৰাজ আজ্ঞা পালন কৰা বীতিত সন্তুষ্ট হৈ হাঁহি মাৰি সকলো বিচাৰৰ ওৰ পেলালে।

ৰাজদ্রোহী বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াৰ বিচাৰ হয় যোৰহাট কাছাৰী ঘৰত। ১৮৫২ চনৰ ১৯ আগষ্ট তাৰিখে আদালত কমিচনাৰ চি, হলবইদৰ বিচাৰ মতে গাওঁবুঢ়াৰ যাবজ্জীৱন দ্বীপান্তৰ হয়। যদিও বিচাৰ ১৮৫২ চনৰ আগষ্ট মাহত হয় তথাপি বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াক মণি ৰাম দেৱান আৰু সতীৰ্থ সকলৰ লগে লগেই বন্দী কৰে। মণিৰাম আৰু পিয়ালীৰ ফাঁচী হয়— ১৮৫৮ চনৰ ২৬ ফেব্ৰুৱাৰীত। গতিকে বাহাদুৰ আদিৰ বিচাৰ নোহোৱালৈকে যোৰহাটতে আটক কৰি ৰখা হয়। বিচাৰৰ শেষত আলিপুৰ জেইলত তেওঁক ছুতিৰাম বৰুৱাৰে সৈতে ৰখা হয়। কলিকতাৰ পৰা “বনাৰ্জেছ” জাহাজত

তুলি পোর্টব্লেয়াবলৈ নিয়ে — ১৮৫৯ চনৰ ২ চেপ্তেম্বৰ তাৰিখে ।
এওঁ কলীয়াপানীত থাকিব লগা হয় — ১৮৬৩ চনৰ ১৬ চেপ্তেম্বৰ-
বলৈকে । মুঠতে বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াই আন্দামানত নিৰ্বাসন দণ্ড
ভোগ কৰে চাৰি বছৰ ।

বাজড্ৰোহী বুলি যেতিয়া তেওঁক আন্দামানত (কলীয়া-
পানী) নিৰ্বাসন দিয়ে তেতিয়া তাত তেওঁ প্ৰথমে মালী বাৰীত
অন্যান্য বন্দিয়াৰে যি ধৰণে কাম বন কৰে সেই ধৰণেই কৰিছিল ।
কিন্তু সেই ধৰণে কাম বন কৰিও তেওঁ দৈনিক নিয়মিত ভাবে নামাজ
পঢ়িছিল আৰু কোৰাণ পাঠ কৰিছিল । সেই সময়ত তাত যিজন
পলিটিকেল অফিচাৰ আছিল সেই অফিচাৰ জনৰ মেমৰ বহুদিনীয়া
এটা মূৰৰ বিষ আছিল । সেই মূৰৰ বিষৰ কাৰণে মেমে বৰ কষ্ট
পাই আছিল । বহুত চিকিৎসা কৰাতো একো গুণ পোৱা নাছিল ।
এদিন বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াক মেমে নিজৰ সেই মূৰৰ বিষটোৰ কথা
কৈ কিবা যদি পাবে দৰব আদি দিবলৈ অনুৰোধ কৰিলে ।
কাৰণ বুঢ়াৰ চাল-চলন আৰু ধৰ্মপৰায়ণতা আদি দেখি মেমৰ মন
আগৰে পৰা আকৰ্ষিত হৈছিল । মেমৰ কথাত বুঢ়াই মান্তি হৈ
কলে যে যদি মেম-চাহেবে বিশ্বাস কৰে তেন্তে তেওঁ চেষ্টা কৰি
চাব পাবে । কথা শুনি মেমে অতি আনন্দেৰে অনুমতি দিয়াত
তেওঁ একোটা বন লৈ 'দোৱা' পঢ়ি মেমক জাৰিবলৈ ধৰিলে ।
সেই দিনাৰ পৰাই মেমৰ আৰু মূৰৰ বিষ নোহোৱা হ'ল । তেতিয়া
বুঢ়াই মেমক কলে যে তেওঁৰ এই শুভফল লাভ হোৱাৰ কাৰণে

লবা-ছোৱালীক অলপ মিঠা বস্তু খুৱাই দিব লাগে । তাৰ পিচত
মেমে তেওঁৰ আগত চেনি আনি দেখুৱাই আৰু তেনে মিঠা বস্তুৰে
খুৱালে হ'বনে নহয় সুধিলে । সেই তাতেই পোন প্ৰথমে বাহাদুৰ
গাওঁবুঢ়াই চেনি দেখে আৰু খায় । তাৰ আগতে তেওঁ অসমত
চেনি দেখা নাছিল । বুঢ়াৰ কথা মতেই মেমে সেই চেনিৰেই
লবা-ছোৱালীক খুৱাই দিয়ে । সেই দিনাৰ পৰাই মেমে বুঢ়াক
বৰ ভক্তি আৰু মৰম কৰিবলৈ ধৰিলে । মেমৰ শুভ-দৃষ্টিত
গাওঁবুঢ়াই সেই দিনাৰ পৰা আৰু মালীবাৰীত কাম কৰিব নলগা
হ'ল । তেওঁক নিজৰ বঙলাৰ চকীদাৰ কৰি ৰাখিবলৈ ধৰিলে ।
আন একো কাম-কাজ কৰিবলৈ নিদিয়া হ'ল ।

এই কাৰ্য্যত গাওঁবুঢ়াই বৰ ভাল নেপালে । আগৰে পৰা
তেওঁ কামিলা মানুহ কাৰণে এলেছৱাৰ দৰে জীৱন কটাবলৈ পাই
তেওঁ মুঠেই ভাল পোৱা নাছিল । তেওঁ চিলাই কাম আৰু গুণা
আদিৰে ফুল বহু কাম বৰ সুন্দৰকৈ কৰিব পাৰিছিল । গতিকে
এনেই থাকি বেয়া লগাৰ কাৰণে মেমক সকলো কথা বুজাই
কোৱাত তেওঁৰ অনুগ্ৰহতে গাওঁবুঢ়াই গুণা আদি পাই কাপোৰত
ফুল বাছি মেখেলা-চাদৰ আদি কৰি বহুতো কাপোৰ তাৰ পৰা
আহোঁতে ঘৰলৈকো লৈ আহিছিল । ইয়াৰ বাহিৰেও তেওঁ তাত
থকা অৱস্থাত নিজ হাতে লিখা কোৰাণশ্ৰীফ এখন লৈ আহিছিল ।
সম্ভৱ এই কোৰাণখন তেওঁ বঙলাৰ চকীদাৰ হৈ থকা অৱস্থাত
লেখা । এই সকলোবোৰ বস্তু আৰু কোৰাণখন তিতাবৰ

ওচৰৰ ডফলাটিং বাগানত পুতেকৰ ঘৰতে আছিল। কিন্তু হৰাপোৱা নামৰ এজন তুলি লোৱা লৰাই বেল পোবোতে ঘৰ জুই লগাত এই সকলো বস্তু ধ্বংস পায়।

যেতিয়া বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াক কলীয়াপানীলৈ দ্বীপাস্তৰ কৰা হ'ল তেতিয়া চৰকাৰে তেওঁৰ ঘৰ লুটি-পুতি সকলো বস্তু নিয়ে। কিন্তু তেওঁৰ যৈণীয়েক সেই সময়ত বহা ঠাইৰ পৰাই লৰচৰ কৰা নাছিল। তেওঁ বোলে তেতিয়া কৈছিল, “মোৰ লাখ টকাতকৈয়ো অধিক — মানুহ জনেই গল, ধন সোণেৰে মই কি কৰিম। যি নিয়ে নিয়ক। মোক কেলেই সেইবোৰ লাগিছে?”

বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াৰ চৈধ্যজন লৰা-ছোৱালী হৈছিল কিন্তু থকাৰ ভিতৰত দুজন পুত্ৰহে জীৱিত আছিল — বৰ পুতেক মণিকদ্দিন আহমদ আৰু সৰুপুতেক দোস্তু মহম্মদ। বংশাৱলীত তেখেতৰ দুই পুত্ৰৰ পৰা হোৱা সন্তান-সন্ততি আৰু নাতি-পৰিনাতি আদি দেখুওৱা হৈছে।

তেওঁৰ দুইজন পুত্ৰই অতি গুণী আৰু ক্ষমতাশালী আছিল। তেওঁলোকে অধ্যয়নৰ দ্বাৰা যথেষ্ট সা-সম্পত্তিৰ মালিক হৈ জীৱিত দিন কেইটা সুখেৰে কটোৱাৰ উপৰিও নাতি-পুত্ৰলৈও তাৰ ভাগ থৈ গৈছিল। তেখেতসকলে পাতি যোৱা চাহ বাগানৰ ভিতৰত হালিচাবাবী, বিৰিণাজান আৰু হীৰাজানেই প্ৰধান। দোস্তু মহম্মদৰ বৰপুত্ৰ মহম্মদ ফাজিল

টুকুৰাত হালিচাবাবী বাগান দ্বিতীয় পুত্ৰ আব্দুল হেমিদে চলায়। কিন্তু এওঁৰ দিনতে এই বাগান চাৰ চৈয়দ মহম্মদ চাহুল্লা চাহেবক বিক্ৰী কৰে। চৈয়দবাবী বাগানেই আগৰ হালিচাবাবী। বিৰিণাজান বাগান প্ৰথমে ফাজিল চাহেবৰ বৰপুত্ৰ মতিউৰ বহমানে চলায়। সম্প্ৰতি মোঃ নাৱাব আলিৰ তত্ত্বাৱধানত আছে। হীৰাজান বাগান মণিকদ্দিন চাহেবৰ বৰপুত্ৰ হানিফউদ্দিন চাহেবৰ ভাগত পৰে। তেওঁৰ মৃত্যুৰ পিছত তেওঁৰ একমাত্ৰ পুতেক বক্তেজামাল চাহেবে এই বাগান পৰিচালনা কৰে। সম্প্ৰতি তেওঁৰ পুতেকসকলে এই বাগান চলাইছে।

তেওঁক কলীয়াপানীত মেলাৰ কিছুদিনৰ পিছত বৰজন পুতেক মণিকদ্দিন চাহেবে বাপেকক মুকলি কৰি আনিবৰ কাৰণে কলিকতালৈ যায় — দুটিবাম বৰুৱাৰ বৰ পুতেক শ্ৰিয়লাল বৰুৱাৰ সৈতে। তেওঁ কলিকতালৈ যাওঁতে চিকাৰী ঘাটৰ পৰা গুৱাহাটীলৈ নাৱেৰে যায়। তাৰ পৰা জাহাজেৰে গোৱালন্দ পায়গৈ আৰু গোৱালন্দৰ পৰা বেলেৰে গৈ কলিকতা পায়গৈ। তাত তেওঁ লোকে ইষ্ট-ইন্দিয়া কম্পানীৰ আদালতত আপীল কৰি দুয়োকো খালাছ কৰায়। ১৮৬৩ চনৰ ১৬ চেপ্তেম্বৰ তাৰিখে দুয়ো খালাছ পায়। দুটিবাম বৰুৱাক উজনি অসমলৈ যাবলৈ নিদিলে। কিন্তু বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া যোৰহাটলৈ ঘূৰি আহিল। দুয়ো বিদ্ৰোহী আকৌ লগ লাগে বুলিয়ে সন্তৰ দুয়োকো আঁতৰ কৰি ৰাখিছিল।

যি সময়ত গাওঁবুঢ়াৰ বৰ পুতেক মণিকদ্দিন চাহেব বাপেকক মুকলি কৰিবৰ কাৰণে কলিকতালৈ যায় সেই সময়ত

ভায়েক দোস্ত মহম্মদক মাকক তেওঁ গতাই দি যায়। সকলো সা-সম্পত্তি চৰকাৰে কাঢ়ি লোৱাত এই সকলজন পুতেকে খুজি মাগি খৰি বিকি মাকক পোহ-পাল দিছিল।

মহাৰাজ কন্দৰ্পেশ্বৰ সিংহৰ দিনত ৰাজ পৰিয়ালৰ এগৰাকী জীয়াৰী মণিপুৰীয়া ৰজালৈ মিত্ৰতা সূত্ৰত দিয়া হৈছিল। তেওঁক মণিপুৰীয়া কুঁৱৰী নামে জনা যায়। এই কুঁৱৰীয়ে আগৰে পৰা বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াক ভাল ধৰণে জানিছিল আৰু কলীয়াপানীৰ পৰা অহাৰ পিচতো বাহাদুৰৰ সম্বন্ধে খা-খবৰ ৰাখিছিল। এবাৰ সেই মণিপুৰীয়া কুঁৱৰীয়ে দৌল-দেৱালয়ত সেৱা কৰিবলৈ গাড়ীৰে আহিছিল। তেওঁ মণিপুৰৰ পৰা আহিবৰ সময়ত বাহাদুৰৰ বিষয়ে খবৰ কৰি শুনিছিল বোলে — বাহাদুৰ ঢুকাল। কিন্তু তেওঁ আহি গোলাঘাট পালতহে শুনিবলৈ পালে যে বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াৰ মৃত্যু হোৱা নাই। সেই কাৰণে তেওঁ বাটে বাটে গাওঁবুঢ়াৰ বাতৰি লৈ ডফলাটিং বাগানত বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া থকা গম পায় নিচেই পুৱাতে লগ পায়হি। ছয়ো নানা কথা-বাৰ্তা হৈ অতীতৰ কথা সূৰঁৰি কান্দিবলৈ ধৰিলে। তাৰ পিচত কুঁৱৰীয়ে কৈছিল “গাওঁবুঢ়া মই মণিপুৰত শুনিলো তুমি বোলে মৃত্যু হল। মই গোলাঘাটতহে তুমি জীৱিত আছা বুলি শুনিলো। যদি মই তাত থাকোতেই তুমি আছা বুলি শুনিলোহেঁতেন তেন্তে তোমাৰ কাৰণে মই ঘোঁৰাগাড়ী লৈ আহিলোহেঁতেন, আৰু তুমি ইয়াত অতি ৰং মনেৰে ঘোঁৰাগাড়ীত উঠি ফুৰিলাহেঁতেন।” কুঁৱৰীয়ে এই ধৰণে আক্ষেপ কৰি সজ

নয়নে গাওঁবুঢ়াৰ পৰা বিদায় লয়। এই দৃশ্য বেগম চফুৰা আয়ে নিজ চকুৰে দেখা। তেতিয়া আছিল — জাবকালি।

বেগম চফুৰা আইৰ বিৱৰণৰ পৰাই সম্পূৰ্ণৰূপে জনা গৈছে যে তেওঁৰ মৰাৰ দিনলৈকে দাঁত সৰা নাছিল। তেওঁ বোলে ডকৰা মধুৰীহে খাইছিল। সেই বুলি এটা দুটা নহয়, এখবাহীকৈহে মধুৰী খাই সন্তোষ লাভ কৰিছিল। এই নাতি-নীয়েকেই সজাই পৰাই তেওঁক দিছিল।

তেওঁ গ্ৰহণী ৰোগত আক্ৰান্ত হৈ থকাৰ কাৰণে কানি খাবলৈ লয়। তেওঁৰ মৃত্যুও হৈছিল এই ৰোগতেই। তেওঁ বৰ ওখ বিধৰ মানুহ নাছিল যদিও বৰ শকত আৰু তেজগোড়া মানুহ আছিল। দাঢ়ী অলপহে আছিল কিন্তু সেই তাকেই ৰাখিছিল। পিন্ধনত কুৰ্তা আৰু বগা লুঙ্গীহে। মাজে-সময়ে পাগুৰীও মাৰিছিল।

তেওঁ বৰ শকত থকাৰ কাৰণে ককাল আৰু পেটত তৰপ তৰপকৈ লোলা ছাল ওলমি পৰিছিল। তেওঁৰ যেতিয়া গা খজুৱাইছিল তেতিয়া বোলে চফুৰা আইক কৈছিল, “মোৰ গাটোত কোৰ মাৰি দেটোন।” তেতিয়া তেওঁ বুঢ়াৰ ওলমি পৰা ছালবোৰ লৰাই-চৰাই গাটো সূত লগাই দিছিল।

বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া কলীয়াপানীৰ পৰা ঘূৰি আহি ডফলাটিঙত পুতেকহঁতৰ ঘৰতে থাকিবলৈ লয় আৰু তেওঁৰ মৃত্যুও ইয়াতে হয়। সেই সময়ত ডফলাটিঙত পুতেকহঁতৰ এখন

ডাঙৰ দোকান আছিল। মৃত্যুৰ দিনা তেওঁ গধূলিৰে পৰা বোৱাৰীয়েকহঁতক সোনকালে ভাত-পানী বান্ধি খাবলৈ কৈ আছিল। ঠিক সেইমতেই সন্ধ্যাৰ এঘণ্টামান পিচতে বোৱাৰীয়েকহঁতে সকলোকে খুৱাই-বুৱাই শেষ কৰে। সেই দিনাই সন্ধ্যাৰ কিছু সময়ৰ পিচতে বৰ নাতিনীয়েক চফুৰা আইক মাতি আনি আগত থাকি দোকানৰ টকা পইচা থকা বাকচটোত তেওঁৰ হতুৱা তলা লগোৱাই কয় — “মাব-বাপেৰ এতিয়া বলিয়া হ’ব।” এই বুলি কৈয়েই তেওঁ চাৰিটো আচোলৰ আগত বান্ধি লবলৈ কয়। তাৰ কিছু সময়ৰ পিচতে তেওঁৰ মৃত্যু হয়। মৃত্যুৰ একেবাৰে শেষ সময়লৈকে তেওঁৰ জ্ঞান আছিল আৰু তেওঁৰ আদেশ মতেই ওচৰত কোবাণ পাঠ কৰি শুনাই থকা হৈছিল। সেই ভেনে অৱস্থাত দুই পুতেক আৰু বংশ পৰিয়ালৰ বহুতে বেঢ়ি থাকোতেই বুঢ়াই সকলোকে কন্দুৱাই এই সংসাৰ ত্যাগ কৰে।

বহুতো অনুসন্ধান কৰি জানিব পৰা গৈছে যে বাহাছৰ গাওঁ বুঢ়াৰ মৃত্যু ১৮৯১ চনত হয়। কাৰণ যি বছৰ ডফলাটি বাগানৰ মেনেজাৰ হেণ্ডাৰচন চাহেব (G. W. Henderson) বিলাতলৈ যায় সেই বছৰতে বাহাছৰ গাওঁ বুঢ়াৰ মৃত্যু ডফলাটিঙতে হয়। গতিকে কলিকতাত থকা উইলিয়ামচন মেগৰ এণ্ড কম্পেনীলৈ লিখি জানিব পৰা গ’ল হেণ্ডাৰচন চাহেব ১৮৮২

চনৰ পৰা ১৮৯১ চনলৈকে উক্ত বাগানৰ মেনেজাৰ আছিল। এই কাৰণে সহজে ইয়াৰ পৰা অনুমান কৰিব পাৰি যে ১৮৯১ চনতে গাওঁ বুঢ়াৰ মৃত্যু হয়। আজি প্ৰায় চাৰি কুৰি বছৰৰ আগৰ কথা। তেওঁৰ মৃত্যু হোৱা বছৰ ধিবাং কৰিবলৈ আমি এই সুবিধা পালো।

জনা যায় গাওঁ বুঢ়াক কলীয়াপানীলৈ পঠোৱাৰ সময়ত তেওঁৰ বয়স আছিল ৪০ বছৰ। ১৮৫৯ চনত তেওঁক নিৰ্বাসন দিয়া হৈছিল। গতিকে তেওঁৰ জন্ম চন ১৮১৯ বুলি ঠাৱৰ কৰিব পাৰি। তেওঁ জীয়াই আছিল ৭২ বছৰ। জন্ম স্থান হ’ল যোৰহাটৰ বালিবাটত।

তেওঁৰ মৃত্যু ডফলাটিঙত হৈছিল যদিও তেওঁক মাটি দিয়া হয় যোৰহাটৰ বালিবাটৰ ন মচ্ জিদৰ কাষত। এতিয়া তেওঁৰ কবৰটো পকা কৰি তাৰ চাৰিওফালে লোহাৰ বেলিং দি বেঢ়া আছে। তেওঁ মৃত্যুৰ আগতে যোৰহাটতে মাটি দিবলৈ কৈ যোৱাত সেই মতেই জিলা চাহেবৰ অনুমতি লৈ তাতে কবৰ দিয়া হয়। কাৰণ তেতিয়াও চহৰৰ ভিতৰত কবৰ দিবলৈ দিয়া নিষেধ আছিল।

তেওঁৰ মৃত দেহ ডফলাটিং বাগানৰ পৰা কোনো গাড়ী বা বাহনত কঢ়িওৱা হোৱা নাছিল। অসংখ্য মানুহে কান্ধেৰে কঢ়িয়াই চান্দী কৰি যোৰহাটলৈকে লৈ গৈছিল। যোৰহাটলৈ ডফলাটিং বাগানৰ পৰা প্ৰায় ১৭/১৮ মাইল। এই মানুহবিলাকৰ

লগত চফুৰা আই আৰু তেওঁৰ ডাঙৰজন ভায়েক মহম্মদ ফাজিল চাহেব খোজকাঢ়ি যোৰহাটলৈকে গৈছিল। যাওঁতে যাওঁতে বোলে চফুৰা আইৰ ভৰি ফুলি গৈছিল আৰু বিষ হৈছিল। ফাজিল আতাৰ তলুৱা ছিগি তেজ ওলাই গৈছিল।

বাহাহুৰ গাওঁবুঢ়াৰ তেজগোড়া চেহেৰাটো বগা ধকু-ধকীয়া কাপোৰ পিন্ধাৰ কাৰণে জিলিকি পৰিছিল। তেওঁ সুগন্ধি বিশেষকৈ আতৰ ব্যৱহাৰ কৰি বৰ ভাল পাইছিল। বাহাহুৰ গাওঁবুঢ়া যি ফালে গৈছিল আতৰৰ গোন্ধে আমোল-মোলাই গৈছিল। গাওঁবুঢ়াৰ ডাঙৰ এটা ভাল গুণ আছিল—কথা বন্ধা কৰা নীতি। যাক যি কথা দিয়ে আখৰে আখৰে তেওঁ পালন কৰি তাক দেখুৱাইছিল। এই কাৰণেই তেওঁ সৰ্বসামান্যৰ বিশ্বাস ভাজন হ'ব পাৰিছিল। যোৰহাটবাসী হিন্দু মুছলমান সকলোৰে ভিতৰত বৰ সৰবৰহী আছিল। মুছলমানৰ কথা বাদেই হিন্দুসকলেও ককাইটি, দদাইটি, মোমাই, দেউতা নকয় মানে কথা নকৈছিল। এইবিলাকৰ পৰাই অনুমান কৰিব পাৰি সেই সময়ত হিন্দু মুছলমান সম্প্ৰীতি কিমান গভীৰ আছিল। চিনাকি মানুহৰ খা-খবৰ লৈছিল। সেই সময়ত বোলে বেমাৰ আজাৰত বা-বিচাৰ কৰা প্ৰথম জন মানুহ হৈছে বাহাহুৰ গাওঁবুঢ়া। বাহাহুৰ গাওঁবুঢ়াৰ মাতটো বৰ গলগলীয়া আৰু দৃঢ় আছিল। এই কাৰণেই তেওঁৰ এটা সুবিধা হৈছিল যে গাওঁবুঢ়াই এবাৰ কোৱা কথা বাইজে বিনা প্ৰতিবাদে মানি লৈছিল।

সামূহিক কামত বাহাহুৰ গাওঁবুঢ়াক সকলোৰে বিচাৰিছিল। তেওঁৰ উপস্থিতিয়েই যথেষ্ট আছিল। নিজেও কামত অংশ গ্ৰহণ কৰিছিল। ধেমালিৰ ছলেৰে কথা-বতৰা পাতিয়ে ডেকাহঁতৰ পৰা কাম আদাই কৰিছিল।

এই বাহাহুৰ গাওঁবুঢ়াৰ আতায়ক দিল গাওঁবুঢ়া ওপৰত কোৱা মতে বিদেশৰ পৰা অহা হলেও দুই এপুৰুষৰ পিচতে তেওঁৰ নাতিয়েক অৰ্থাৎ বাহাহুৰে কেনেকৈ বজাঘৰীয়া দায়িত্বপূৰ্ণ বিষয় বাব লাভ কৰি নিজকে অসমীয়া বুলি পৰিচয় দি অসমীয়া প্ৰজাৰ মাজত জাহ গৈ অসম দেশক নিজৰ দেশ বুলি ভাবি সমূহ অসমীয়া প্ৰজাক কি ধৰণে বৃটিশ শাসনৰ পৰা মুক্ত কৰাব পাৰি তাৰ উপায় চিন্তোতেই এইজন বীৰ পুৰুষে নিজৰ লৰা-তিবোতা, সা-সম্পত্তি আৰু আত্মীয় স্বজনক এৰি থৈ দেশৰ হকে হাঁহি হাঁহি কলীয়াপানীত কাৰাবাস খাটিছিল—তাক ভাবিলে অতদিন গোলামিৰ শিকলিৰ মেৰত থকা অসমীয়াই আজি স্বাধীন অসমৰ বুকত থিয় দি বাহাহুৰ আদি স্বদেশ প্ৰেমিকৰ স্মৃতি তৰ্পণ কৰিয়েই প্ৰাণত সাহ বান্ধিব পাৰে। স্বাধীন অসমত প্ৰথম স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ এই যুঁজুক পুৰুষসকলৰ পৰাই ন জোৱানসকলে অনুপ্ৰেৰণা লাভ কৰি অসমৰ উন্নতিত যথেষ্ট সহায় কৰিব পাৰিব বুলি আমি দৃঢ় বিশ্বাস কৰো।

১৮৫৭ চনৰ যিসকল বিদ্ৰোহী তেখেত সকলক আমি আজি বীৰ আখ্যা দিবই লাগিব আৰু তেখেতসকলক যথোচিত

সন্মান দেখুওৱাত কোনো অসমীয়াই পাছ নুহুঁকিব। আজি লৈকে সাতাৰন চনৰ অসমৰ বিদ্ৰোহীসকলৰ ভিতৰত সৰ্ব-সাধাৰণে কেৱল মণিবাম দেৱানৰ নামেইহে জানে আৰু তেখেতৰ সম্বন্ধেই এতিয়ালৈকে আলোচনা কৰি থকা হৈছে। কিন্তু দেৱানৰ লগত বুৰঞ্জী-প্ৰসিদ্ধ যিসকল বীৰে একত্ৰে দেশৰ হকে চিন্তা কৰি গোলামিক পদদলিত কৰিব খুজিছিল সেই সকলৰ প্ৰত্যেককে এজন এজনকৈ পোহৰলৈ আনিবৰ সময় কাহানিবাই উকলি গ'ল। এই সকল বীৰ অসমৰ কোলাত লালিত-পালিত হোৱাৰ কাৰণেই আজি আমি জগতবাসীৰ আগত অসমক বীৰৰ দেশ বুলি পৰিচয় কৰাবলৈ সুবিধা পাইছো। যি সময়ত এই সকল বীৰে দেশৰ হকে প্ৰাণ উছৰ্গা কৰিবলৈ গৈছিল সেই সময়ত একে ধৰণৰ বহু অসমীয়াই হয়তো বৃটিছ শাসনৰ কি ভাবে আমাৰ দেশত শৃঙ্খলা লগাব পাৰে তাৰ বাবে চেষ্টা কৰিছিল। এই বিষয়ত কেৱল অসমীয়াই যে আছিল এনে নহয়, ভাৰতীয় কেইবাখনো প্ৰদেশৰ লোকে এই ধৰণে বৃটিছৰ ধামা ধৰিছিল। কিন্তু সেই সকলক আমি হঠাৎ আজি বিচাৰ কৰি দেশদ্ৰোহী বুলি অভিহিত কৰিব নোৱাৰো। কাৰণ, টকাৰ আগত ননচা লোক জগতত খুব কমেই পোৱা যায়। সন্মান আৰু ক্ষমতা লাভৰ আশা সকলোৱেই কৰে। টকাৰ বানবাননি আৰু ক্ষমতাৰ মৰ্যাদাক ভৰিবে ঠেলি এফলীয়া কৰিব পৰাৰ কাৰণেই আজি আমি মণিবাম, বাহাদুৰ, ফন্সুদ, দুটিবাম আদিৰ বীৰ বুলি আখ্যা দিব পাৰিছো। এখেত সকলৰ ধৈৰ্য্য, চিন্তাশক্তি

দেশাত্মবোধ, দূৰদৰ্শিতা, প্ৰত্যুতপন্নমতি আৰু কৰ্তব্যপৰায়ণতা অসাধাৰণ হোৱাৰ কাৰণেই এখেতসকল হৈছিল—বীৰ। এই অসাধাৰণ গুণ আৰু শক্তি নথকা কাৰণেই আজি আমি হৰনাথ ফুকন আৰু উমেদ গুঞ্চি আদিক দেশদ্ৰোহী বুলি আখ্যা দিব খোজো। কিন্তু আমাৰ বিচাৰৰ মানদণ্ড কেৱল একতৰফীয়া হলেই নহ'ব। গতিকে আমি বুৰঞ্জীতকৈ অতিৰঞ্জিত কৰি দেশদ্ৰোহী বুলি প্ৰমাণ কৰিবলৈ যোৱাৰ পৰা ক্ষান্ত হব পাৰিম বুলি আশা কৰিব পাৰো। আমাক সত্যৰ অপলাপ নকৰাকৈ কেৱল ঘটনাৰ প্ৰকৃত বিৱৰণহে লাগে। কল্পনাৰ আশ্ৰয় নোলোৱাকৈ দেশদ্ৰোহীৰ ঘৃণনীয় চৰিত্ৰ ফুটাই নোতোলাকৈও আমাৰ সাহিত্যত বহু কৰিতা আৰু নাটক সৃষ্টি হব পাৰে। দেশদ্ৰোহীক উদ্ধাৰ কৰাৰ আমাৰ প্ৰয়োজন মুঠেই নাই। আমাক লাগে বীৰ আৰু বীৰৰ অনুপ্ৰেৰণা। কাৰণ —

বীৰ পূজাৰ পৰাই বীৰৰ জন্ম হয়।

উপবন্ধ

- ১। সাতাৰনৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ বিদ্ৰোহী : বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া।
- ২। সাতাৰন ছালৰ অসমীয়া বিদ্ৰোহী : ফন্সুদ আলি।

(১)

সাতারনৰ স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ বিদ্রোহী : বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া

[স্বাধীনতা বণৰ প্ৰথম শতবাৰ্ষিকী উপলক্ষে ১৯৫৭ চনৰ
১৬ আগষ্টত “অসম বাণীত” প্ৰকাশ হয় ।]

(আহোম-বজা কন্দৰ্পেশ্বৰ সিংহ তেতিয়া ভগা বজা ।
অসম দেশ তেতিয়া ইংৰাজৰ ওচৰত লালবন্দী । সেই সময়ত
গোটেই ভাৰতজুৰি বৃটিশ শাসনৰ ঠন ধৰি উঠা গছজোপা মূলে
সৈতে উঘালিবলৈ চিপাহী সকলেই ১৮৫৭ চনত বিদ্রোহ আৰম্ভ
কৰে । আজি তাৰেই এশ বছৰীয়া পুণ্য তিথি । এই পুণ্য তিথিত
যি সকলে দেশৰ হকে, বাইজৰ হকে জীৱনক তুচ্ছজ্ঞান কৰিলে,
নিজকে কাৰাগাৰত পচিবলৈ দিলে, নিজৰ ভোগ-বিলাসক জলা-
ঞ্জলি দি দেশৰ আহ্বানত স্বদেশ হিতৈষিতাৰ অগ্নিত নিজকে
দগ্ধ হবলৈ দিলে সেই মহান ব্যক্তিসকলৰ আজি পুণ্য সোঁৱৰণী ।
সাতারনৰ বিদ্রোহীসকলৰ ভিতৰত অসমৰ বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াৰ
জীৱনৰ এটি চমু আলোচনা ইয়াত দিয়া হ’ল ।)

বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াৰ ঘৰ আছিল যোৰহাট নগৰৰ বালিবাটৰ
ন-মহুজিদৰ ওচৰত । তেওঁৰ বজাঘৰীয়া বাব আছিল আখৰকটা
বকুৱা । গতিকে তেওঁ আউনীআটী, দক্ষিণপাট, কমলাবাৰী আদি
সত্ৰৰ অধিকাৰীসকলক নিষ্পিখেৰাজ আৰু লাখেৰাজ মাটিৰ কাৰণে
বজাঘৰীয়া তামৰ ফলি লিখি দিছিল । সেই সময়ত উচ্চ বিষয়াৰ
ঘৰত আহল বহল গাদী থকাৰ দৰে তেওঁৰ ঘৰতো গাদী আছিল ।

৩৩

তাতে মণিবাম দেৱান, বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া, পিয়লী বকুৱা, ছুতিবাম
চিবস্তাদাৰ আদিয়ে অসমৰ স্বাধীনতা কি ধৰণে ঘূৰাই আনিব পাৰি
তাৰে মন্ত্ৰণা কৰি ইংৰাজৰ বিপক্ষে ষড়যন্ত্ৰ কৰিছিল । এই সকলো
খবৰ বাতৰি স্থানীয় চোৰাংচোৱাবিলাকে ইংৰাজ বিষয়াসকলক
দি আছিল ।

অসমৰ পদ্য বুৰঞ্জীত আছে :—

ছুতিবাম বকুৱা নাম চিবস্তা যে দাব ।
অকাৰণে ফ্ৰহী বুলি দিলে ছুৰাচাব ॥
তাৰাসৰ সঙ্গ আৰো লোক বহুজন ।
বাহাদুৰ ফৰ্মুদ হুই মুছলমান ॥

এই বাহাদুৰেই হ’ল বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া । এওঁক ইংৰাজে
সাতারনৰ বিদ্রোহৰ অগ্ৰতম নেতা বুলি বিচাৰ কৰি যাব্জীৱন
দ্বীপান্তৰ কৰে ।

যেতিয়া মণিবাম দেৱানৰ এত্লামতে ইংৰাজ বিষয়া হল্‌বইডে
দেশ এৰি দিয়া কথা একো নজনাতে তেতিয়া কলিকতাত থকা
ইংৰাজৰ লাট বাহাদুৰৰ ওচৰত এই বিষয়ে জনাবৰ কাৰণে দেৱান
ডাঙৰীয়াই গোপনে কলিকতালৈ যাত্ৰা কৰে । যেতিয়া তেওঁ
কলিকতালৈ যায় তেতিয়া অসমীয়া প্ৰজাই যাতে ইংৰাজ শাসক
আৰু বৰ দাৰোগা হৰনাথৰ কথাত ভোল নেযায় তাৰ কাৰণে
ভাৰ দি গৈছিল স্বনামধন্য পিয়লী বকুৱা আৰু বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াৰ
গাত । বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াৰ নিচিনা ক্ষমতাশালী আৰু বুদ্ধিমন্ত
লোকক দেৱান ডাঙৰীয়াই এই ভাৰ দি প্ৰকৃততে নিশ্চিত হৈ

থাকিব পাৰিছিল। কাৰণ, গাওঁবুঢ়াৰ অসম দেশৰ প্ৰতি থকা অচলা ভক্তিৰ কথা দেৱানে নিজে ভালদৰে উপলব্ধি কৰিছিল। তেওঁৰ অন্তৰে সদায় যে আজাদিৰ কাৰণেই ভাবিছিল সেই বিষয়ে দেৱান ডাঙৰীয়া নিঃসন্দেহ আছিল। কাৰণ, তেওঁ সদায় দেৱান ডাঙৰীয়াৰ কথাৰ অলপো হেৰ-ফেৰ হবলৈ দিয়া নাছিল। যেতিয়া দেৱানে বাহাদুৰ আৰু পিয়লী আদি দেশপ্ৰেমিকসকলৰ পৰা বিদায় লৈ কলিকতালৈ গোপনে যাত্ৰা কৰিছিল তেতিয়া এওঁলোকেই বীৰোচিত্ত বাক্যৰ দ্বাৰা উদগনি দি তেখেতক নিশ্চিত কৰিছিল।

বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াৰ প্ৰকৃত নাম আছিল বাহদুৰ। কিন্তু তেওঁক 'বাহাদুৰ' বুলিয়েই মানুহে সাধাৰণতে জানিছিল। এওঁৰ উপৰি পুৰুষৰ পম খেদি তেওঁৰ আতায়ক দিল গাওঁবুঢ়াৰ নাম পোৱা গৈছে। এই দিল গাওঁবুঢ়া বোলে ভাটী ফালৰ পৰা আহি যোৰহাটত নিগাজিকৈ বহে। এৱেঁ আছিল গাওঁবুঢ়া। এওঁৰ পুতেক তব্বোজ ববাইটি। এই তব্বোজৰ পুতেক বাহাদুৰ বা বাহদুৰ।

বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া যি সময়ৰ লোক সেই সময়ত গাওঁ আৰু নগৰৰ ভিতৰত বিশেষ পাৰ্থক্য নাছিল। যোৰহাট, বালিবাট আৰু আশেপাশে থকা চুবুৰিবিলাকৰ ভিতৰত বাহাদুৰ আছিল চৰ্দাৰ। সেই কাৰণে তেওঁক গাওঁবুঢ়া বুলি অভিহিত কৰা হৈছিল। তেওঁৰ তেতিয়া গাৱলীয়া প্ৰজাৰ ওপৰত অসীম প্ৰভাৱ আছিল। তেওঁৰ কথামতে সমসাময়িক যোৰহাটবাসী মুছলমানসকল

পৰিচালিত হৈছিল। সেই কাৰণে মণিৰাম দেৱানে কলিকতালৈ যাওঁতে গাৱলী মুখিয়াল আৰু প্ৰতিভাশালী লোক বুলি সেই প্ৰজাসকলৰ যাতে মন নেভাগে আৰু পৰ্বতীয়া ফুকনৰ কথাত যাতে ভোল নেঘায় তাৰ কাৰণে দঢ়াই দঢ়াই কৈ গৈছিল এই বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াক। এওঁ আছিল প্ৰকৃততে আখৰকটা বৰুৱা। তেওঁ হাতীদাঁতৰ ফণি, সঁফুৰা আদি কৰিছিল আৰু বজাৰ মোহৰত চাব মাৰিছিল। এওঁ পুৰন্দৰ সিংহ আৰু কন্দৰ্পেশ্বৰ সিংহৰ আমোলতে এই বিষয় খাইছিল। তেখেত হাতীদাঁতৰ কাম কৰা এজন নিপুণ শিল্পী আছিল। তেখেতে কৰা হাতীদাঁতৰ সুন্দৰ পাটী এটা আউনীআটী সত্ৰত আছে।

বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াই নবাবৰ জীয়াবীক বিয়া কৰাইছিল। তেওঁৰ শহুৰেকৰ নাম আছিল নবাব আমানতুল্লা। এওঁ সাতঘৰ নবাবৰ ঘৰৰ 'ফুকনৰ ঘৰৰ' নামে জনাজাত আছিল। এই নবাবৰ উপৰি পুৰুষসকল ১৫৭৭ শকত মীৰজুমলাই অসম আক্ৰমণ কৰাৰ পিচতে অসম দেশত থিতাপি লয় বুলি অনুমান কৰিব পাৰি। সাতঘৰ নবাবৰ এই ঘৰক কোনো এজন আহোম-বজাই ফুকন উপাধি দি সন্মান দেখুৱাইছিল আৰু এই ঘৰে নবাব আমানতুল্লালৈ স্বৰ্গদেউ পুৰন্দৰ সিংহই এজনী আহোম-জীয়াবী উপহাৰ দিছিল। সেই আহোম-কন্যাৰ জীয়াবী বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়াই বিয়া কৰাইছিল।

যেতিয়া বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া কেঁকোৰা দোলাত উঠি নবাবৰ

ঘৰলৈ ছোৱালী আনিবলৈ গৈছিল তেতিয়া সেই খবৰ বজাই পাই অপমান বোধ কৰি তেওঁক বাটৰ পৰা মতাই পঠাইছিল। কাৰণ কেঁকোৰা দোলাত সৰ্বনাথৰ প্ৰজা উঠাটো আহোম-ৰজাৰ আমোলত নীতিবিকদ্ধ আছিল। গতিকে কটকীয়ে যেতিয়া বাহাছৰ গাওঁবুঢ়াক বজাৰ আদেশ জনালে তেতিয়া বৰযাত্ৰী সকলো বাইজক তিনি খোজ পিচুৱাই যাবলৈ তেওঁ আদেশ দিলে। সেইমতে সকলো বাইজ আৰু তেওঁ নিজে দোলাত উঠি ভাবীয়ে সৈতে তিনি খোজ বাট পিচুৱাই গল আৰু সেই ঠাইতে এটা খুঁটি পোতালে। তাৰ পিচত গাওঁবুঢ়াই বজালৈ কটকীৰ আগত কৈ পঠালে যে স্বৰ্গদেৱক তেওঁ পিচদিনা পুৱাতে দেখা কৰিবগৈ।

পিচদিনা বাহাছৰ ৰজাৰ আগত উপস্থিত হোৱাত বজাই তেওঁৰ কৈফিয়ৎ বিচাৰিলে যে তেওঁ কিয় ৰাজাজ্ঞামতে কালিয়েই ৰজাৰ ওচৰলৈ নাছিল। তাৰ উত্তৰত বিচক্ষণ বুদ্ধিৰ বাহাছৰ গাওঁবুঢ়াই কলে “স্বৰ্গদেউ! আমাৰ নিয়ম অনুসৰি কন্যাৰ ঘৰলৈ গলে বাটৰ পৰা উলটিব নেপায়। তথাপি মহাৰাজৰ আজ্ঞা পাই বন্দীয়ে সদলে তিনি খোজ পাচুৱাই গৈ ৰাজাজ্ঞা পালন কৰিলো আৰু ৰাজাজ্ঞাৰ অৱমাননা নহওক বুলিয়েই তেনে কৰা হল। প্ৰমাণ স্বৰূপে সেই তিনি খোজ বাট পাচুৱাই অহা ঠাইতে এটা খুঁটিও পোতা আছে। সকলো বাইজেই তাৰ হৈ সাক্ষী দিব। বন্দীয়ে আজিলৈকে কোনো দিন ৰাজাজ্ঞা নেপালি থকা নাই। বাহাছৰ গাওঁবুঢ়াৰ ৰাজাজ্ঞা

পালন কৰা এই বীতিত সন্তুষ্ট হৈ বজাই হাঁহি মাৰি সকলো বিচাৰৰ ওৰ পেলালে।

এওঁ কলীয়াপানীত থকা অৱস্থাত তেওঁৰ বৰপুতেক মণিকদ্দিন আৰু ছুতিৰাম বৰুৱাৰ বৰপুতেক শ্ৰিয়লাল বৰুৱাই লগ লাগি আপীল কৰি আন্দামানৰ পৰা বাহাছৰ গাওঁবুঢ়াক মুক্তি লাভ কৰোৱায়। এওঁ আন্দামানৰ পৰা ঘূৰি আহি ডফলাটিং বাগানৰ পুতেকহঁতৰ ঘৰতে থাকিবলৈ লয় আৰু তেওঁৰ মৃত্যুও ইয়াতে হয়। তেওঁৰ মৃত্যু ডফলাটিঙত হৈছিল যদিও তেওঁক মাটি দিয়া হয় যোৰহাট বালিবাটৰ ন-মহুজিদৰ কাষত। তেওঁৰ কবৰটো পকা কৰি তাৰ চাৰিওফালে লোহাৰ বেলিং দি বেড়া আছে। তেওঁ মৃত্যুৰ আগতে যোৰহাটতে কবৰ দিবলৈ কৈ যোৱাত সেইমতে জিলা চাহাবৰ অনুমতি লৈ তাতে কবৰ দিয়া হল। ডফলাটিঙৰ পৰা তেওঁৰ মৃতদেহ অসংখ্য মানুহে কান্ধেবে কঢ়িয়াই চাঙী কৰি যোৰহাটলৈকে আনিছিল। এওঁৰ মৃত্যু ১৮৯১ চনত হয়। মৰাৰ দিনলৈকে বুঢ়াৰ এটিকে দাঁত সৰা নাছিল।

বাহাছৰ গাওঁবুঢ়াৰ চৈধ্যজন ল'ৰা-ছোৱালী হৈছিল কিন্তু থকাৰ ভিতৰত দুজন পুত্ৰহে জীৱিত আছিল। বৰপুতেক মণিকদ্দিন মহম্মদ আৰু সৰু পুতেক দোস্তু মহম্মদ। তেওঁৰ দুইজনা পুত্ৰই অতি গুণী আৰু ক্ষমতাশালী আছিল। তেওঁলোকে অধ্যায়ৰ দ্বাৰা যথেষ্ট সা-সম্পত্তিৰ মালিক হৈ জীৱিত দিনকেইটা সুখেৰে কটোৱাৰ উপৰিও নাতিপুতিলৈ তাৰ ভাগ থৈ গৈছিল। তেওঁলোকে পাতি যোৱা চাহবাগানৰ ভিতৰত হালিচাবাৰী, বিবিণাজান

আক হীৰাজানেই প্ৰধান । হালিচাবাবী বাগানেই বৰ্ত্তমান
চৈয়দবাবী বাগান ।

গ্ৰহণী বোগত আক্ৰান্ত হৈ থকাৰ কাৰণে বাহাদুৰ গাওঁ-
বুঢ়াই কানি খাবলৈ লয় । তেওঁৰ মৃত্যুও হৈছিল এই বোগতেই ।

বাজ্জোহী হৈ আন্দামানত থকা অৱস্থাত তাৰ পলিটি-
কেল অফিচাৰৰ মালীবাৰীত অন্যান্য বন্দীয়াৰে যেনেকৈ কামবন
কৰিছিল গাওঁবুঢ়ায়ো তাকেই কৰিছিল, কিন্তু তেওঁ 'দোৱা' পঢ়ি
পলিটিকেল অফিচাৰৰ ঘৈণীয়েকৰ পুৰণি মূৰৰ বিষ এটা ভাল
কৰাৰ কাৰণে সেই মেমৰ অনুগ্ৰহত তেওঁক বঙলাৰ চকিদাৰ কৰি
লয় । এই কাৰ্য্যত গাওঁবুঢ়াই বৰ ভাল নেপালে । কামিলা
মানুহজন অকামিলা হৈ এলেছৰাৰ দৰে জীৱন কটাবলৈ মুঠেই
ভাল নেপালে । তেওঁ চিলাই কাম আক গুণাৰ ফুল বছা কাম
বৰ সুন্দৰকৈ কৰিব জানিছিল । গতিকে মেমক সকলো কথা
বুজাই কোৱাত তেওঁৰ অনুগ্ৰহতে গাওঁবুঢ়াই গুণা আদি পাই
কাপোৰত ফুল বাছি মেখেলা-চেলং আদি কৰি তাৰ পৰা
আহাঁতে ঘৰলৈ লৈ আহিছিল । বুঢ়াই আৰবী আখৰ বৰ ধুনী-
য়াকৈ লিখিব জানিছিল । গতিকে তেওঁ তাত থকা অৱস্থাত
নিজ হাতেৰে লিখি কোৰাণশ্বৰীফ এখনো লৈ আহিছিল । বঙলাৰ
চকীদাৰ হৈ থকা অৱস্থাতে তেওঁ এই কোৰাণখন লিখিছিল ।
ডফলাটিঙৰ পুতেকহঁতৰ ঘৰত এই সকলোবোৰ বস্তু আছিল ।
হৰাপোৱা নামৰ এটা তুলি লোৱা ল'ৰাই বেল পোবোতে ঘৰত
জুই লগাত এই সকলোবোৰ বস্তু ধ্বংস হয় ।

বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া হাড়ে-হিমজুৱে অসমীয়া আছিল আক
অসম দেশ কেনেকৈ স্বাধীন হয় তাকে তেওঁ কামনা কৰিছিল
আক এই একেটি কাৰণৰ বাবেই নিজৰ লৰা, তিবোতা, সা-সম্পত্তি
আক আত্মীয়-স্বজনক এৰি থৈ হাঁহি হাঁহি কলীয়াপানীলৈ যাবলৈ
কুণ্ঠিত হোৱা নাছিল । অতদিন গোলামিৰ শিকলিৰ মেবত থকা
অসমীয়াই আজি স্বাধীন অসমৰ বুকুত থিয় দি বাহাদুৰৰ নিচিনা
এজন স্বদেশপ্ৰেমিকৰ স্মৃতি তৰ্পণ কৰি প্ৰাণত সাহস বান্ধিব পাৰে ।

(২)

সাতাৱন ছালৰ অসমীয়া বিদ্ৰোহী বীৰ ঃ ফৰ্ণুদ আলি

[সাতাৱনৰ শত বাৰ্ষিকী উপলক্ষে ১৯৫৭ চনৰ ২২ আগষ্টত
“জনম ভূমিত” প্ৰকাশ হয় ।]

১৮৫৭ ৰ চিপাহী বিদ্ৰোহত অসমৰ চিপাহীয়ে কোনো
ধৰণৰ সক্ৰিয় অংশ গ্ৰহণ কৰা নাছিল — কিন্তু ভাৰত জুৰি হোৱা
এই সাতাৱনৰ বিপ্লৱত অসমৰ অবিহণা দলিয়াই পেলাব লগা
নহয় । গতিকে ভাৰতৰ প্ৰথম মুক্তি সংগ্ৰামত আমি মণিৰাম
দেৱান প্ৰমুখ্যে কেইবা গৰাকী মুক্তিকামী যুজাঁক পালো ।
এওঁলোকেই অসমৰ পৰা ভাৰতৰ চিৰস্মৰণীয় স্বাধীনতাৰ প্ৰথম
যুদ্ধত ইন্ধন যোগাইছিল । ইয়াকে কৰিবলৈ যাওঁতে কোনোৱে
জীৱন বিসৰ্জন দিলে, কোনোৱে যাৱজ্জীৱন কলীয়াপানীত

পঢ়িলে আক কোনোৱে কাৰাৰুদ হৈ থাকিল । এই মুক্তি সংগ্ৰামত অসমৰ পৰা হোৱা প্ৰথম বাজনৈতিক বিদ্ৰোহীয়েই হ'ল মণিবাম দেৱান ॥ এওঁৰেই নেতৃত্বত সমসাময়িক অসম দেশত বিদ্ৰোহৰ ঢৌ বাগবি গৈছিল । গতিকে ভাৰতীয়ই এই স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ পাতনিৰে পৰা এই অধ্যায়ৰ অসমৰ যুজ্জাক সকল মণিবাম দেৱান, পিয়লী বৰুৱা, বাহাদুৰ গাওঁবুঢ়া, দুতিবাম হাজৰিকা, ফৰ্মুদ আলি, মায়াবাম নাজিব, কন্দপেশ্বৰ সিংহ আৰু মধুবাম কোঁচ আদিক পালে । এই মুক্তি সংগ্ৰামৰ ইতিবৃত্ত শ্ৰীবেণুধৰ শৰ্ম্মাৰ মণিবাম দেৱানতে পোৱা যায় আৰু এই সকলোৰে জীৱনৰ কিছু আলোচনা কৰিছে । এই সংগ্ৰাম আৰু যুজ্জাক সকলৰ বিষয়ে জানিব পৰা এই খনেই অসমীয়া একমাত্ৰ পুথি । তেখেতৰ পুথিখনত ফৰ্মুদ আলিৰ বিষয়ে মাত্ৰ কেইটামান শাৰীহে পাইছো । আজি শ্বহীদ তৰ্পণৰ দিনা অসমীয়া ৰাইজলৈ বুলি এই ফৰ্মুদ আলিৰ জীৱনী অনুসন্ধান কৰি যি পালো চমুকৈ তাকে দাঙি ধৰিলো ।

ফৰ্মুদ আলি :— অসমৰ পদ্য বুৰঞ্জীত আছে —

দুতিবাম বৰুৱা নাম চিবস্তা যে দাৰ ।
অকাৰণে দ্ৰুহী বুলি দিলে ছৰাচাৰ ॥
তাৰাসৰ সঙ্গ আৰু লোক বহুজন ।
বাহাদুৰ, ফৰ্মুদ দুই মুছলমান ॥

ইয়াত উল্লেখিত ফৰ্মুদেই হৈছে ফৰ্মুদ আলি । সম্প্ৰদায়িকতাৰ বিভেদ নেৰাখি মুক্তি যুদ্ধত জপিয়াই পৰা বীৰ

হিচাবে ফৰ্মুদ আলিক এশ বছৰৰ মূৰত অসমীয়াই সোঁৱৰণ কৰা একান্ত কৰ্তব্য । এনে একোজনৰ আদৰ্শই আমাৰ মাজত থকা বিভেদ আৰু সাম্প্ৰদায়িকতাৰ ভেটি উচন কৰিব ।

এওঁৰ ঘৰ যোৰহাটত । এৱেঁ অসম দেশ কেনেকৈ স্বাধীন হয় তাৰে আশা পুহিছিল আৰু সেই মতে জল্পনা-কল্পনা কৰি অসম দেশৰ ভগা বজাক সহায় কৰিবলৈ লৈছিল । এওঁৰ বাপেকৰ নাম আছিল পদো মোল্লা । ফৰ্মুদ আলিয়ে বাপেকৰ দৰে মোল্লা আছিল । এওঁ ভোগদৈ মুখ, মাউত গাওঁ আৰু কলিয়নী গাৱঁৰ গাওঁবুঢ়া আছিল । সেই সময়ত বাহাদুৰ আৰু ফৰ্মুদ এই দুয়োজন অতি প্ৰতিপত্তিশালী মুছলমান আছিল । দৰ্জি হিচাবে এওঁ বিখ্যাত আছিল আৰু গুণাৰ কাম কৰাত নিপুণ আছিল । এওঁ দুগৰাকী বিবাহ কৰাইছিল । বিদ্ৰোহত আটক হোৱাৰ আগতে প্ৰথম বিবাহৰ পৰা এওঁ পাঁচোটি সন্তানৰ মুখ দেখে । ঘূৰি অহাৰ পিচত প্ৰথম পত্নী মৰাত দ্বিতীয় বিবাহৰ পৰা এটি লৰা আৰু দুজনী ছোৱালী হয় । ফৰ্মুদ আলিৰ দ্বিতীয় গৰাকী জীয়েক এতিয়াও জীৱিত আছে । তেৱেঁই হৈছে যোৰহাটৰ পুৰণি বালিবাটৰ মৌঃ বচিকদিনৰ মাক । আন গৰাকী জীয়েক হল যোৰহাটৰ অবসৰ প্ৰাপ্ত জজ আলিমুদ্দিন চাহেবৰ মাক ।

ফৰ্মুদ আলি এজন ভাল সঙ্গীতজ্ঞ আৰু বেহেলা বাদক আছিল । এওঁ বেহেলা বজোৱাত পাৰ্গত আছিল কাৰণেই এওঁক

বজা কন্দৰ্পেশ্বৰ সিংহই বজা ঘৰীয়া গায়ন-বায়নৰ ওপৰত ওজা
পাতিছিল। বাজ পৰিয়ালৰ মাজত সংশ্ৰৱেই যে আছিল এনে
নহয়। ইয়াৰ বাহিৰেও তেওঁ কুঁৱৰীসকলক সঙ্গীত শিকাইছিল।

অসম দেশ আৰু স্বাধীনতাৰ হকে চিন্তা কৰিছিল বাবেই
৫৭ৰ বিদ্ৰোহীৰ মেৰপাকত পেলাই এওঁকো আটক কৰি ৰখা
হৈছিল। কিন্তু পিচত মুকলি কৰি দিয়া হ'ল।

